

نظر تشويقي و انتقادی دكتور زهتابی در رابطه با چاپ اول این كتاب:

حورمتلی هم یئرلیم - گونئیلم دیلچی عالیم علی محمدی جنابلاری !

عزیر دوست! تانیمادیغیم غربتده یاشایان بیر گونئیلمین دۇغما آنا دیلیمیزی بۇ اندازه ده اورکدن سئومه سی، قایدا - قانونلارینی یازماغا جان آتماسی و آنا دیلینی بۇتون دونیا خلقلری و اؤز میله تینه تانیتدیрмаغا چالیشاماسینی ائشیتدیب بیلدیگده او قدر سئوینیب گونئدیم کی، شادلیقدان گۆزلریم سۇلاندى. آخی گونئی قديم زامانلاردان دۇنيا شۆهرتلی شخصیتلرین : شیخ محمود ، میرزا فتعلی آخودزاده ، خیابانی ، معجز ، وایقانلی آدام ، کوزه کونانلی حاجی مهدی ، شبسترلی سید محمد ابوالضیاء ، خومنالی میرزا جعفر ، بینیسلی شیخ محمد حسین ، چنه وانلی واثیقی ، عاشیق قشم ، دریانلی حاجی مهدی ، شرفخانالی ناظیر ، و... ین وطنی ، دۇغولوب ، بۇیا باشا چاتدیغی دیار اولموشدور. ائشیدیب بیلدیگده کی ، گونئیین « کفلمولک » کندیندن دانیشگاه اوستادی « آقای انزابی » ایله عئینی زاماندا بیر دیلچی عالیم ده واردیر ، هم سئویندیم ، همده فخر ائتدیم .

عزیر دوست ! لطف ائدیب گۆندر دینییز « دستور زبان ترکی آذربایجان با توضیحات فارسی جلد ۱ » کیتابینییز ۷ ، ۱۲ ، ۱۹۹۸ تاریخده الیمه چاتدی ، اؤنو سرعتله گۆزدن کئچیرتدیم . سیزین طبیعی اولاراق بۇ اندازه ده دۇغما آنا دیلینیزه وۇرغون و علاقه مند اولدوغونوز ، دیلیمیزین یوزلرجه دیلچیلیک اثرلریله تانیش اولمادان ، اؤنو بو قدر سئویب اوزه رینده دوشونوب ، چالیشماغینیز منی هم تعج لندیردی ، همده برك سئویندیردی. چون گۆردوم کی ، سیز دۇنیانین ان قديم و زنگین دیلریندن اولان آذری تورکجه سینین ده رین ، گئیش و زنگین خصوصیتلری و اینجه لیکلرینی دۇیموش و اونلاری علمی باخیمدان یازیب تانیتدیрмаغا چالیش میش سینیز . بۇ مقدس ایش و دۇیغونوز تقدیر و تشویقه لایققدیر و یقین بیلین کی ، سیزین قدریلن خلقینیز هئچ وقت سیزین زحمتلرینیزی اؤنوتماز .

حورمتلی عالیم دوست ! وطنیمیزین متعصب کئچمیش حاکیم دایره لری و پهلوی ظلمو

خلقىمىزىن اۋز آنا دىلىنى اۋىرنمە سىنە مانع اۆلموشدور. بونا گۆره دە ، بوتون ضىيالبارىمىز كىمى ، سىزە دە آنادىلىمىزى علمى باخىمدان اۋرنمك اىمكانى اۆلمامىشدىر. بۇسىدن دە ، سىزە ھىچ بىر تقصير اولمادان ، يازدىقلارنىز آنجاق اۋز شىخسى آراشدىرمالارنىز و اۋز اسلوبونوزدا اۆلموشدور ، حالبوكى ، بۇگون باكى بوتون تورك دۇنياسىنىن تورك دىلچىلىكى مركزىدىر و نىچە يوز ايلدن برى اذرى عالملىرى دىلىمىزىن مختلف جەھتلىرىدە يوزلرجه دە رىن دىلچىلىك اثرلىرى قلمە المىش و دىلىمىزىن سس قۇرولوشو ، صرف و نحوىنى اۋىرنمك اوچون آىرى - آىرى ائله اثرلىر ياراتمىشلاركى ، بوتون دۇنيا دىلچىلىكىنە اۋرنك اۆلموشدور. اذربايجانىن بوتون معاصىر عالملىرى ھىمىن دىلچىلىك مکتىبى اصولوندا يازىب يارادىر و اىرە لى گىدىرلر . جنوبى اذربايجان و عموم ايران توركلرىنىن دىلچىلىرى دە بۇ مکتىبىن آردىنجا گىتمكده دىرلر. من دە بىر شىبىستىرلى كىمى ، چوخلو زحمتلر و اوزون محرومىتلىردن سۇنرا نھاىت باكى دانشگاھىنىن « اذرى دىل و ادبىياتى دانشكده سىندە » ھىمىن مکتىبىن اۆلىم اۇستادلارى ، پروفىسورلارى و آكادىمك - لرىنىن كىلاسلىرىندا آنا دىلىمىزى اۋىرە نىب ، اۇنلارنىن اثرلىرى اىلە بىلگىمى تكمىل لىشىدىر مىش و عۇمرومون سۇنوننا قدر دە بۇ ساحده چالىشاجام .

عالمىم دوست ! بۇگونه قدر بۇ ساحده چالىشمالارىم و اۇستادلارىمدان اۋىرنىدىكلرىمى ، وطنە دۇندوكدن سۇنرا ، باجاردىغىم قدر قلمە المىش ، چاپ ائتدىرمكده ىم .

بۇگونه قدر چاپ ائتدىردىگىم آنا دىلىمىزىن سس و صرف بۇلوملىرىنى احاطە ائدن اىكى كىتابى بۇ مکتوبلا سىزە گۇندىرىم و اومودوم واركى ، آلاھ عۇمور وئرسە ، ياخىن آيلاردا دىلىمىزىن چاپ اۆلماقدا اۆلان نحو كىتابىنى دا سىزە گۇندە رم .

عزىز دوست ! بۇگون بوتون دىرى دۇنيا دىللىرىنى اۋىرنىن دىلچى عالملىر بۇ دىللىرى اولجە سس قۇرولوشونو ، فۇنتىك ، سۇنرا كلمە لرىن دە بىشىلمە ، اىشتىقاق ، حاللانما و تصرىف

قايدا قانونلارنى احاطه ائدن صرف ، مورفولوژى قورولوشونو اۆيره نىب خىلقلىرىنە و مەكتىبلەردە اۇشاقلارنى اۆيره دىرلەر و نەھىت دىللىرىنىن نەھىتى ، سىنتاكس ، اۆيره نىرلەر . نەھە بۆلۈمۈندە كىلمە لەر و سۆزلەرنى جەملە دە اۆينادىقلارنى رۇللارنىدىن ، اۇنلارنى دوزولمە قانونلارنىدىن ، جەملە لىرىن قۇرولوشو و نۇغلارنىدىن و اۇنلارنى قانونلارنىدىن بەھت اۆلۈنۈر .

سس قۇرولوشو يا قونئىتىك بۆلۈمۈندە سسىلى و سس سىز خىرلەر ، اۇنلارنى يازىلماسى ، علامەتلىرى ، اھنگ قانونو ، اړدىجىل لىق قۇرال لارى ، خىرلەرنى دە يىشىمە سى و سايرە سسىلە علاقە دار مەسىلە لىرىن بەھت اۆلۈر . سىز اۆز ائرىنىزدە بۇ مەسىلە لىرىن مەختىلىف يىرلەردە دانىشىمىش سىنىز ، لاكىن اۇنلارنى بىرىنچى فەسىلدە مەىن سىرادا تۇپلامالى و مەثال لارلا اۇنلارنى دانىشماغىنىز ياخشى و دىلچىلىك علمىمىز اساسىندا چۇخ دوزگون ، ائلاشىلان ، يادداقалан و اۇخوجولارنى دىقتىنى جەلپ ائدن اۇلار و دىلىمىزنى اۇشاقلارنىمىز اۆيرتەمە گى آسان و موفقىتلى ائدر .

صرف و يا مورفولوژى بۆلۈمۈندە سۆزلەرنى قۇرولوشو و تىركىبى و خىصە لىرىن دانىشىلىرى و سۆزلەر مەنالارنى و جەملە دە اۆينادىقلارنى رۇللارنى اساساً اۇن يىرە بۆلۈنۈر و ھەر بىرىننى آيرى - آيرى فەسىللەردە بەھت اۆلۈنۈر و قايدالارنى گۇستىرىلەر . ھەر بىرىدىلە موجود سۆزلەر اىكى اساس دىستە يە بۆلۈنۈر :

(۱) اساس نطق خىصە لىرى . (۲) كۆمكىچى نطق خىصە لىرى .

— اساس نطق خىصە لىرى يىددى دىر و گراممىرىمىزدە بۇ تىرتىبلە اۆيرنىلەر :

(۱) اىسم . (۲) صىفت . (۳) ساي . (۴) عوضلىك ، ضمىر .

(۵) قەئىد . (۶) فەعل . (۷) نىدا .

— گۆمكىچى نطق خىصە لىرى ايسە بۇنلار دىر :

(۱) قۇشمالار . (۲) باغلايىجىلار . (۳) اداتلار .

مەنجا بىرى - بىرىننى فرقلەن بۇ اۇن نەھ سۆزون ھەر بىرىننىدە علىخىدە فەسىلدە بەھت اۆلۈنۈر و اونلارنى دە يىشىلمە سى ، حاللانماسى ، تىرىفى و سايرە قانونلارنى

گۆستريلير و ميثال لارلا شرح و ايضاح اولونور .

سيزه گۆندرديگيم ايكي كيتابدا ديليميزين بۇ ايكي موضوعوندا دانيشيلير و سيز كيتابينيزين اكثر يئرلرينده بۇ مسئله لردن ، آيرى - آيرى يئرلرده ، قاريشيق و بيرى - بيريله علاقه سيز شكيلده بحث ائتميش سيز . اگر يازديقلارينيزين ، عاليملريميزين گۆسترديگي شكيلده اولماسيني ايسته سه نيز ، يالنيز اولنلاري دال - قاباق ائتمه لي و گۆستريلن سيرا ايله دوزمه لي و آرتيقلاريني حذف ائتمه ليسينيز .

سيزه گۆنده ره جگيم كيتاب ديليميزين نحوينه عايددير. نحو علمينده كلمه لرین جمله ده كي روللاري، وظيفه لري، يئرلري، اولنلارين اولاري و جمله لرین ايسمي، فعلی، ساده و مركب اولمالارينا اساسا تقسيماتي گئنيش شكيلده ، ادبياتيميزدان چوخلو ميثال لارلا وئريلير. اختصار شكيلده يازديغيم نحو كيتابي تقريباً ۷۰۰ صحيفه دير و ايندى « فجر آذربايجان » غزئتينده تبريزده چاپ اولونور و سونرا كيتاب كيمي چاپ اولاجاقدير. سيز كيتابينيزين بعضي يئرلرينده ، نحوه ايشاره ائتمه ده ، بعضي نحو مسئله لرینی يازميش - سينيز ، اولنلاري ساخلايب و كيتابينيزين ايكننجي جيلدينده ، نحو حيصه سينده وئرمه يينيز علمي اولار .

كيتابينيزين تازا چاپينين ايضاحلاري دۇغما آنا ديليميزده اولماسي لازيم و ياخشيدير ، چونكي ، هم خلقيميز آنا ديليميزده اولخويار ، همده ديليميزين بير سيرا قايدا - قانونلاريني فارسجا ايضاح ائتمك و فارسجا وئرمك غئير مومكوندور ، هر بير ديلين اوز خصوصيتي واردير. عزيز هم يئرلريم ! بو شرفلي ميللي و ايسلامي ايشينيزده سيزه بؤيوك موفقيتلر و باجاريلار ديله ييب ، آرزو ائديرم كي ، بئرلينده كي دوستلارلا علاقه و رابطه نيز محكم اولسون ، تا اولنلارين واسيطه سيله علمي علاقه ميز داوام ائتسين و نحو كيتابيني اولنلارين واسيطه سيله سيزه گۆندرمة ييم مومكو اولسون . ساغ اولون . سيزه باجاريلار آرزولاريا :

دوقتور محمد تقى زهتابى ، كيريشچى ،

بئرلين ۱۰ ، ۱۲ ، ۱۹۹۸